

BİR KADININ YAŞAMINDAN 24 SAAT

Savaştan on yıl kadar önce Riviera'da kaldığım küçük pansiyonun yemek odasında otururken masamızda aniden ateşli bir tartışma patlak vermiş; beklenmedik bir şekilde kontrolden çıkıp bir anda nefret dolu suçlamaların ve hakaretlerin havada uçtuğu berbat bir ağız kavgasına dönüşmüştü. Çoğu insanın hayal gücü oldukça zayıftır. Eğer bir şey onları doğrudan etkilemiyor, o şeyin sivri ucu direkt zihinlerine dokunup onları rahatsız etmiyorsa bu durum bünyelerinde pek bir heyecan yaratmaz fakat aksine, olan biten bizzat gözler önünde, duyguları harekete geçirecek kadar yakınlardaysa coşkunun aşırı uçlarına aniden savrulmalar kaçınılmaz olur. İşte o zaman normalde sakınılan tepkiler orantısız bir abartıyla sahnelenmeye başlar.

Genellikle sohbetler edip, zararsız şakalara gülüşen grubumuz yemek sonrası hemen dağılırdı: Fotoğraf çekmeye düşün Alman karı koca gezintiye çıkar, iri yarı

STEFAN ZWEIG

Danimarkalı adam sabır gerektiren balık tutma seferinin yolunu tutar, seçkin İngiliz kadın kitaplarına döner, evli İtalyan çift yeni bir macera için Monte Carlo yoluna düşer, bense bahçedeki rahat koltuğa yayılır ya da işlerimle uğraşırdım. Fakat o gün, tümüyle burjuvalardan oluşan topluluğumuzda meydana gelen rahatsız edici bu tartışma, hepimizi bir anda kaskatı bırakmıştı; ola ki içimizden biri ayağa kalkıp yanımızdan ayrılrsa bu, her zamanki gibi kibar bir hoşça kal değil öfkeden gözü dönmüş bir ruh hâlinin dışavurumuyla sergilenen kaba bir hareket olacaktı.

Küçük topluluğumuzu rahatsız eden olay, kabul etmek gerekir ki epey tuhaftı. Benimle birlikte yedi kişinin kaldığı pansiyon, kocaman kayaların oraya buraya gelişigüzel serpildiği geniş sahile bakan pencerelerinden harika bir manzaranın görüldüğü, dışarıdan bakıldığında villa izlenimi veren bir yer olsa da aslında burası, büyük Palace Otel'in fiyatları epey uygun olan eklentisiydi ve bahçe yoluyla otele bağlanıyordu; dolayısıyla pansiyonda kalan bizler oteldeki misafirlerle sürekli temastaydık. Bir önceki gün otelde büyük bir skandal patlak vermişti; saat 12.20'deki öğlen treniyle –zamanı bu kadar net veriyorum çünkü olayın kendisi kadar zamanlama da bizim hararetle tartışmamız için önem taşımakta– otele genç bir Fransız erkek gelmiş ve keyfine oldukça düşkün olduğunu ortaya koyarcasına denizi tam karşıdan gören bir oda tutmuştu. Yalnızca şıklığı değil onu son derece çekici kılan olağanüstü bir yakışıklılığı vardı. Yumuşacık sarı bıyıkları, ancak genç bir kızda olabilecek sevimlilikteki ince uzun yüzü ve o yüzü süsleyen hoş biçimli dudakları, beyaz alnının üzerinden aşağıya kıvrılan ipek gibi dalgalı

BİR KADININ YAŞAMINDAN 24 SAAT

sarı saçları, kadınlara iç geçirten yakıcı bakışlarıyla varlığı tatlı bir okşamaydı âdeta; onunla ilgili her şey, herhangi bir yapaylık içermeyip, bütünüyle sevecendi, büyüleyiciydi. Şöyle bir uzaktan bakınca, elinde bastonla mağazaların vitrinlerine yerleştirilmiş ideal erkek güzelliğini temsil eden şu pembe cansız mankenleri akla getirse de biraz yaklaşıp bakıldığında her türden züppece izlenim bir anda yok oluyordu; bu da son derece olağandı çünkü onda her şey doğaldı, gerçekçiydi, varlığının ayrılmaz içsel bir özelliği vardı. Yanından geçtiği herkesi aynı alçakgönüllülük ve içtenlikle selamlıyor; her vesileyle ortaya çıkan ve hiçbir sahtelik içermeyen nazik ve hoş tavırları onu izleyenlere büyük bir haz veriyordu. Bir hanımefendi vestiyere yönelecek olsa hemen oraya seğirtip kadının ceketini alıp getiriyor, her çocuğa dostça yaklaşım yapıyor, çocukça şakalar yapıyor, hem cana yakın hem de nazik olmayı müthiş başarıyordu; kısacası Tanrı'nın şanslı kullarından biri olarak kendisine bahşedilmiş hoşluk ve tatlı cazibenin beraberinde ortaya çıkan canlılığı ve rahatlığı, çoğunluğu yaşlı ve hasta olan otel misafirleri arasında hızla yayılıyor, herkesin sevgisini kazanıyordu. Otele geleli birkaç saat geçmesine rağmen tıknaz, Lyonlu fabrikatörün on iki yaşındaki Annette ve on üç yaşındaki Blanche isimlerindeki iki kızıyla tenis oynamış; nazik, sevimli ve çekingen anneleri Bayan Henriette ise deneyimsiz kızlarının genç bir yabancıyla bilinçsizce flörtleşmelerini yüzünde hafif bir tebessümle izlemişti. Yakışıklı Fransız, akşamleyin bir saat boyunca satranç oynayanları izlemiş, izlerken de ortamdakilere alçakgönüllü bir üslupla eğlenceli anekdotlar anlatmıştı; kocası her zamanki gibi bir iş arkadaşıyla domino oyna-

STEFAN ZWEIG

yan Bayan Henriette ile de terasta gezinti yapmıştı; gecenin ilerleyen saatlerindeyse onu otelin sekreteri genç kızla loş ofiste kuşkulu bir samimiyet içerisinde görmüştüm. Genç Fransız ertesi sabah Danimarkalı satranç arkadaşımla balık tutmaya gitti ve oltayla balık avlama konusunda son derece deneyimli olduğunu gösterdi. Ardından Lyonlu fabrikatörle uzun uzadıya politika konuştu ki bu da onun eğlenceli bir sohbet arkadaşı olduğunu kanıtlamıştı çünkü tıknaz fabrikatörün şen kahkahaları sahile vuran dalgaların sesini bastırıyordu. Öğleden sonra –her anının tüm ayrıntılarına girmem olayın anlaşılması için fazlasıyla elzem– bir kez daha Bayan Henriette ile bahçede baş başa kahve içip oturdular ve kızlarla bir kez daha tenis oynayıp ardından lobiye geçti ve Alman çiftle sohbet etti. Akşam altıda bir mektup atmak için tren istasyonundaki postaneye gittiğimde orada ona rastladım. Hızla yanıma yaklaştı ve neredeyse özür diler bir tavırla aniden geri çağırıldığını fakat iki güne döneceğini söyledi. Nitekim akşam yemekte yoktu ancak adı aramızdaydı; masalardaki konuşmaların yegâne konusuydu, herkes onun neşeli ve hoş yapısından övgüyle söz ediyordu.

Aynı gece, tahminen saat on bir civarı elimdeki kitabı okumayı bitirmek üzereyken birden bahçeden gelen kızgın bağırmalar ve çığlıklar açık pencereden içeri doldu; belli ki otelde bir olay vardı. Meraktan çok tedirginlik taşıyarak koşarcasına attığım yaklaşık elli adımla vardığım bahçede telaş içindeki misafirleri ve otel personelini gördüm. Kocasını her zamanki gibi Namurlu iş arkadaşıyla domino oynayan Bayan Henriette, sahilde yaptığı akşam yürüyüşünden geri dönmemişti; başına bir felaketin gel-

BİR KADININ YAŞAMINDAN 24 SAAT

mesinden, bir kazaya kurban gitmesinden korkuluyordu. Normalde ağır hareket eden hantal fabrikatör, terastan sahile doğru eğilmiş karanlığın içine doğru korkuyla, “Henriette! Henriette!” diye haykırıyordu; adamın bağırtısı, ölümcül yara almış dev bir hayvanın ilkel doğasından kopup gelen dehşet sesi gibiydi. Garsonlar ve komiler, telaşla merdivenleri bir iniyor, bir çıkıyorlardı; bütün misafirler uyanmış, polis çağrılmıştı. Şişman fabrikatör, önüne gelen her şeyi çiğneyip sendeleyerek sağa sola koşuyor, yeleşinin düğmeleri çözülmüş bir hâlde karanlığa doğru, “Henriette! Henriette!” diye bağırmaya devam ediyordu. O sırada üst kattaki küçük kızlar da uyanıp, gecelikleriyle pencerenin kenarından annelerine bağırmaya başlayınca babaları üst kata çıktı ve onları yatıştırmaya çalıştı.

Daha sonra, tarifi neredeyse olanaksız korkunç bir şey oldu çünkü aşırılık anlarında insan doğasına baskı yapan korkunç gerginlik, bir erkeğin yüzüne öylesine trajik bir ifade yerleştirir ki bu ifadeyi hiçbir görüntünün ya da sözcüğün aynı aydınlatıcı güçle yeniden ortaya koyması mümkün olmaz. Birdenbire o cüsseli ve şişman adam, her zamankinden çok farklı, bitkin bir ifadeyle ahşap merdivenleri inleterek aşağıya indi. Elinde bir mektup tutuyordu. “Herkesi geri çağırın!” dedi otel müdürüne, zar zor duyulabilen bir sesle. “Herkes buraya gelsin, onu aramaya gerek yok. Karım beni terk etmiş!”

Ağır bir yara almış olmasına rağmen öylesine metanet, öylesine insanüstü bir duruş sergiliyordu ki karşısında duran ve merakla sokularak, ona bakmakta olan herkes birden telaşa kapılıp mahçup bir hâlde birkaç adım geriye çekildi. Zavallı adam, yanımızdan ancak sendeleyerek ge-

STEFAN ZWEIG

ecek gücü buldu kendinde; hiçbirimize bakmadan okuma odasının ışığını söndürdü. Csseli, koca gövdesinin tüm ağırlığıyla bir koltuğa düşerken çıkardığı sesi duyduk; ardından vahşi, hayvani bir hıçkırma duyuldu, daha önce hiç ağlamamış bir adam ağlıyordu. Bu yoğun acı, hepimizde, orada bulunanların en duyarsız olanlarında bile fel edecek bir etki yaratmıştı. Hiçbir garson, merakla oraya doluşmuş olan hiçbir misafir, ne gülümseme ne de teskin edici bir söz söylemeye cesaret edebiliyordu. Kendi kendine fısıldaşan, hırıldayan ve ieken otel, yavaş yavaş eski sessizliğine dönerken, sarsılarak ağlayan fabrikatörü, ızdırap çeken bu zavallı adamı, karanlıkta tek başına bıraktık ve sessiz bir şekilde birer birer, sanki bu duygusal patlamanın utancı bize aitmiş gibi yavaşça odalarımıza çekildik.

Gözlerimizin önünde bir şimşek akar gibi ortaya çıkıveren bu olayın, genelde günlerini kaygısızca ve eğlence içinde geçirmeye alışmış bizlerin ruh hlinde büyük bir kargaşaya nasıl neden olduğunu kolayca anlayabilirsiniz. Masamızda hararetle meydana gelen tartışmanın çıkış noktasının bu olağanüstü olay olduğu son derece açık olsa da bizi neredeyse kavga edecek noktaya getiren, aslında, birbiriyle çelişen iki anlayış arasındaki daha temel ve öfkeli bir çatışmanın varlığıydı. Hemen sonra –mahvolmuş kocanın o büyük öfkesi sırasında buruşturup odada bir yerlere attığı– mevzubahis mektubu okuyan dşnncesiz ve geveze bir oda hizmetçisi genç kız sayesinde Bayan Henriette'nin tek başına değil (kendisine hayran birçok insanın şimdi hızla ateş pskrdkleri) genç Fransız ile birlikte otelden ayrıldığı ortaya çıkmıştı. Bu kk Madam Bo-

BİR KADININ YAŞAMINDAN 24 SAAT

vary'nin, zarif ve yakışıklı bir genç adamı tıknaz ve taşralı kocaya tercih etmesi ilk bakışta son derece anlaşılır gibi görünüyordu. Ne var ki bu olay, oteldeki herkesi ne kadar sınırlendirmiş olursa olsun, fabrikatör, onun kızları hatta Bayan Henriette'nin kendisi bile bu *Lovelace**'ı daha önce hiç görmemişlerdi; dolayısıyla ikisinin terasta birkaç saatlik konuşmaları ve bahçede bir saat oturup kahve içmeleri, otuz üç yaşında bir kadının bir an olsun düşünmeden daha önceden hiç tanımadığı genç bir yakışıklının peşine takılıp rezilce bir şöhreti ona getirecek böyle bir işe kalkışabilmesi için, bir anda iki çocuğunu ve kocasını terk etmesi için yeterli bir neden olarak görünmüyordu. Öyle ki masadakiler, bu olayı iki aşık tarafından hazırlanan kurnazca bir oyun ve alçakça bir aldatma olarak oy birliğiyle çoktan mahkum etmişlerdi bile; onlara göre kuşkusuzdu: Bayan Henriette uzun zamandan beri genç adamla gizli bir ilişki yürütüyordu ve adam, yalnızca kaçışlarıyla ilgili son ayrıntıları tamamlamak için buraya gelmişti; bu kadının, birkaç saatliğine tanıdığı bir adamın tek bir ıslığıyla peşine düşmesi gibi bir durum asla söz konusu olamazdı. Bense farklı bir görüşü açık yüreklilikle benimsemiş ve böylesine bir sonucun son derece doğal olduğunu, bir kadın kalbinin, sıkıcı ve hayal kırıklığıyla geçen uzun evlilik yıllarından sonra bile böylesine keskin bir eyleme hazır olabileceğini son derece enerjik savunmaya başlamıştım. Büyük bir gayretle masadaki genel anlayışa karşı çıkmam özellikle Alman ve İtalyan çiftlerin, *yıldırım aşkı* gibi bir olgunun varlığını öfkeli bir biçimde inkar etmekle yetinmeyip, bu olguyu aptalca ve hatta zevksiz romantik bir fantazi olarak tanımlamalarıyla tartışma bir anda büyüdü, gitti.

*Ç.N.: Samuel Richardson'a ait *Clarissa* isimli romanda geçen ve Clarissa'yı baştan çikaran Robert Lovelace isimindeki erkek karakter.